

SZERETEM EZT A KISKALAPÁCSOT

Kitörött egy darab a fényképezőgépem műanyag vázából, épp úgy, hogy az elemeket benn tartó ajtó nem záródott rendesen. Az a milliméternyi fülecske, amire az ajtó ráfordul, majd rácsúszik. Elhatároztam, úgy javítom meg, hogy visszaálljon az eredeti rögzítés mellett a mozgathatóság, hogy olyan legyen, mint új korában.

Amikor valamit meg kell javítani, az leginkább olyan, mint egy zár, amihez el kell készíteni a kulcsot. Sokáig kell nézni, forgatni, tapogatni a tárgyat. Pöcögtetni, karcolgatni körömmel, átérezni az anyagát, mozgatni a mozgó alkatrészeket, hol mennyi a feszültség. Simogatni kell a tárgyat, körbejárni szemmel, ujjakkal, hogy megmutassa, hol lehet nekilátni és hol nem, mert ez az egész kutyü elfér a markomban, a kitörött darab pedig akkorka, mint egy gyermek kisujjáról levágott köröm. Vagy még kisebb – nincs értelme a millimétereknek, ha nem tudunk mérni: a darabka elkallódott, nem egyszerű a formája, és egyébként is egy lecsukott ajtó alatti illeszkedés a cél. Nem mondom ki, nem fogalmazom meg a tervet, a munkafolyamatot, az egész odabenn történik. Ha véletlenül hibáznék, van tartalék az anyagban.

Az erkélyen tartom a szerszámokat, lomokat. Emlékeztem, hogy lennie kell valahol egy darabnak abból az alumínium-profilból, amit pár éve a zuhanyfülkéből fűrészeltem ki mint felesleget. Megtaláltam, és találtam még horganyzott lemezt, vasakat, csavarokat, szegeket. Ott állt az erkély korlátjára csavarozva a fotóállvány az epoxival megpótoltt csavarfejjel: a csavar nem metrikus, képtelenség szerezni belőle, a lepkéjén pedig átgurult pár auto, és szilánkokra tört – azt a csavart sem adtam fel, és jól szolgál, szinte mint új korában.

A szerszámok a maguk életét élik – sok van különböző ládákban, és három egymásra állított láda között vándorolnak a nagyobb darabok aszerint, hogy épp melyikben van hely, és melyik van felül. Kis satut, óráscsavarhúzókat, finom és durva reszelőket készítek elő, és a megint másik ládából a fűrőgépet. Lennie kell itt valahol milliméteres és még vékonyabb, finom fűrőknak, nyákot szoktak fúrni velük. Megvan fél éve is, hogy fél tucatnyit vettem az ukrántól, és hogy el ne szóródjanak, sebtapaszba ragasztottam őket. Egy kisebb doboz kínálkozik, fúrókat, pontozókat és lyukasztókat tartok benne, talán abban vannak a vékony fúrók is. A dobozban ott van a tél is, és ahogy az ujjaimmal az éles fémek között kotorászok, megérezem a hideg vas szagát.

Nem tudtam még írni, amikor édesapám egy darab puha fát, szegeket és egy kis kalapácsot adott a kezembe. Verjem be őket egy vonalban. A kalapácsot nem fojtogatjuk, a jó szerszámon jó fogás esik, a kalapácsot a nyele végén kell megfogni. Ha megsújt vagy csavar, akkor rosszul fogod. Mellé ütni más miatt fáj. A szegek nem egyformák, van egyenes, van kicsit görbe, van jó fejű és van csára, van jó hegyű és olyan is, amin az egyik vagy mind a két sorja ott maradt a vasnak. A kis kalapáccsal könnyen beszaladnak a szegek a puha fába. A kiskalapács nyele két színűre van festve, majd lakkozva, világosbarna, a vége pedig fehér.

Ahogy nőttem, felpikkelyesedett a lakk, majd a festék is pattogzani kezdett, hát újrafestettem a nyelet, sötétbarna lett, ékeltem, hogy ne lötyögjön a feje.

A digitális korszak szégyene, amikor nem a mikroáramkörök nanométeres huzalozása mondja fel a szolgálatot, hanem egy darab műanyag lepattanása miatt válik szinte használhatatlanná az eszköz. Jelen esetben egy szerényen, ám igen jól szolgáló fényképezőgép, melyből egy hackerek fejlesztette szoftvercsomag nagyon szép teljesítményt csalogat elő, és emiatt nagyon kedves nekem.

Forgatom, tapogatom az alumínium-profil, hagyom a szemem, barátkozzon vele, és már egy ideje tudom, hogy ez lesz a nyerő, és nem a horganyzott lemez. Hozzámérem a fényképezőgép műanyagjához ott, ahová az alumíniumot szánom, és bő ráhagyással fűrészelni kezdek, hogy majd a finomabb részeteket reszelgetéssel hívjam elő a munkadarabból. Az elem mutatja, hogy alig pár milliméteren kell elférnem még úgy is, hogy a sérült műanyagból eltávolítottam egy részt. Az éleket és íveket vonásonként reszelgetem, próbálgatva, hogy miként viselkedik a leendő helyén. Az alumínium-darabka fele már elfogyott, gyűl a reszelék, az egyszerű kicsi vinkliből egyre bonyolultabb forma alakul ki. Beilleszkedik a helyére, elfér tőle az elem is, csukódik vele az ajtó, és ha a magasságát beállítom, akkor fogja is az ajtót. Ekkor az elem helyére egy elem alakú fadarabot dugok – van ilyenem, kábel fut benne, az elemet helyettesíti, mert zsebfényképezőgépre külső tápcsatlakozót nem szerelnek, pedig legutóbb egy holdkeltét fotóztam órákon át, és bő háromszáz expozíció készült, amire az elem már kevés lett volna. Megfúrom a műanyagot, hozzáfúrom a megfelelő magasságban az alumínium-, immár alkatrészt, és a furathoz vezető árkot reszelek a fémbe. Még egy lyukat fúrok a műanyagba, és a gémkapocs vastagsága egybeesik a talán nulla-hetvenötös fűrőével, aránylag puha is, viszont a rézzel ellentétben nem nyúlik. Befűzöm a gémkapocsot, csipeszek, patentek kerülnek elő, bár volna három kezem. A drót befekszik az alumíniumba reszelt árkocskába, akadály nélkül csúszik az elem, és a tartó ajtaja jól záródik. Megfeszítem a drótot, rövidebbre vágom, ráhajtom, és reszelővel, majd pillanatragasztóval eldolgozom a felületet, hogy ha zsebbe csúsztatom, nehogy akadjon.

Ráment az estém. Elégedett vagyok.

A szerszámok elpakolásakor veszem észre, hogy az asztalra felkerült a kiskalapács is – természetesen nem használtam. Viseltes a nyele, több réteg festék pattogzik róla. Bár két csavar is ékeli, a fejének játéka van. Keményebb szegek hagyta horpadások a felületben, félreütések okozta torzulások a széleken. Szinte elvesztődik a markomban. Az első saját kalapácsom, az első szerszámom.

EGY KAVICSOT TART A TENYERÉBEN

Itt régen át lehetett járni – amikor vodkás-rumpiás köpködővé alakították a cukrászdát, a fal mellett ajtót vágtak a teraszt övező kerítésbe. A terasz betonlapjai között a több évtizedes mocsokban talán még ma is megtalálható egy-egy szálla az öntéskor térköztartóul odafektetett, majd ott is hagyott fenyőlecekből. A kerítés már nincs meg. A piros-fehérre mázolt laposvas félkörívben egy bejárat volt, és két foghíj, mire biciklizni kezdtem. Kitört, vagy fűrészelte valaki, nem tudni, az egyik mindenestre egy mélyre taposott ösvényt kötött be a teraszba. Azon az ösvényen lehetett kijutni a városból, bárhová, strandra, szánkódombra. A kollektíva kerítése az

országút mellé terelte az ösvényt, és a patak hídnál vége lett a városnak. A másik foghíj igazából csak csorba volt a kerítésben, a felső laposvas egyik végét törte le valaki, így az hajlott, rugózott, ülni nem lehetett rajta, és félt volt, hogy valakinek egyszer kiüti a szemét. A cukrászdában árultak habost meg krémet, zserbót meg piskótát, és volt zöld meg narancssárga színű szukk. A kiskanalakat megfűrták, apám szerint azért, hogy ne lopják el, és a vécéajtó elé nehéz kárpitból akasztottak függönyt, amely talán cigarettaszagú volt, mert sosem mentem a közelébe. A cukrászdában minden barna volt, kivéve a lunárszürke vasajtót, amit egyedül nem bírtam kinyitni. A teraszon szezonon kívül a félkör meghosszabbítását adó sarokban egymáson álltak a fehér olajfestékekkel lekent vasasztalok. Zömöken, mozdíthatatlanul, elpusztíthatatlanul.

Volt ugyancsak itt hátul egy csúszda meg egy lipinka. Öblös vascsövekből, lángvágóval kiszabott lapokból, szagot hagytak a tenyéren. Amikor a garázsok épülni kezdtek, a lipinkának nyoma veszett, a csúszdát pedig átköltöztették. Körbeásták, sok kilós samukalapáccsal verték, csengett bele a környék, ahogy próbálták kiemelni. Akkor görbült meg a legelső létrafoka, és mindaddig úgy is maradt, amíg azt is végleg elvitte valaki. A garázsokat nem zavaró helyen, a centrála mellé ásták le a csúszdát, de nem olyan mélyre, mint volt, mert térdmagasságba került a korábban földbe vesző, immáron meggörbült létrafok. A csúszdán fönn nem féltam, nyakban igen, és le is szidtak, hogy kétszer olyan magasan miért is nem félek. Mert a csúszda stabil. Ha kergetőztünk, az lett a macska, akit elértem, és az épülő garázsok vázai között bár nem sok esélyem volt, a csúszdán verhetetlen voltam. Nem volt olyan csöve, oldala, illesztése, ahonnan sikertelenül támadtam volna, ha gyorsan és nem a létráján akartam le- vagy feljutni rá. Egy idő után mezítláb, nekifutásból másztuk a gatyafékkal fényezett lejtőt. Csoda, hogy nem kaptunk vérmérgezést. Ma már nincs meg a csúszda.

Garázból sokféle épült. Az első garázsokat laposvas szerkezetre hegesztett lemezekből emelték, szurkozott lemeztetővel, az árok partjára. Az egyik bejárat szemöldökvasát ki kellett fűrészelni, mert épp nem fért be a fehér kisteherautó. Ezek mellé épültek az egyengarázsok. Ezek hosszú sorokká indultak két irányban, hatalmas vascsövekre csavarozott, az iméntieknél vastagabb és nem sík, hanem trapézlemezekkel, palatetővel burkolva. A palatetőt szurokkal vagy gumival tömített csavarok tartották. A síklemez garázsok puhán dübbedtek a beljük csapódó labdától, az egyengarázsok keményen csengtek, sokáig. És voltak a tákolmány garázsok mindenféle hozott vasakból. Téglagarázs nálunk nem volt.

A centrálában ufók laktak, legalábbis a szomszéd kölykök szerint, mert én tudtam, hogy a betonépület vasajtói mögött a kilovoltok bűgatták az óriási transzformátorokat, és az u-lakatos ajtókra emberek voltak odafestve, akiket épp agyonvág a villám. Viharban áramszünet előtt a centrálából hallatszott pukkanás, majd emelkedett füst, hogy aztán másnap jöjjenek a villanyszerelők, és a padlóba betonozott síneken valahogy előgurítsák az épületből a trafóegységet. Javítás vagy csere végett. Cseréptető helyett akkoriban lapos, fekete kátrányteteje volt sok szeméttel, ottragadt foci- és teniszlabdákkal, tubigolyókkal. Máshol lehetek a csatornák vagy villámhárító, több ponton rögzített sodronya ereszkedhetett le ezen a sarkon, mert valahogyan felmáztunk a centrálára, és mai szemmel nem látom, hogy hogyan másképp.

Aztán mindig volt itt valami építkezés. Mindenkinek lett autója, kellett a garázs, a kerekek alá a beton, és többen szervizgödrot is ásattak az autó alá. Megint mások a földszintről hiányzó erkélyt építették meg, ismét mások hozták a vasat, téglát, üveget, és beépítették a felső emelet erkélyeit. Körösi homok lehetett, amiben homokoztunk, gyakran volt benne szürke agyag, tőkéletes kötőanyag a lapos kövekből rakott lépcső elemei közé.

A lépcső a nagyobb fiúkat nem bírta meg.

Itt az épülő garázsok között vágtunk egyszer bornyút, és apám elzavart, míg ölték, aztán trancsírozáskor már kellett a munkás kéz. Focizni leginkább a két blokk között lehetett, ahol az aszfaltos útról bejárt hátra a kukásautó. Mésszel meg szarszínű barna festékekkel mázolták fel a kapukat, a nyugati kisebb volt, és egymással nem is voltak szemben. A tizenegyest félpályán túlról illett rúgni, a másik kapu elől, mert a pálya szélesebb volt, mint hosszú. Volt, hogy a fallal passzoltunk, volt, hogy ezért szöglet járt. A fociban ügyetlen voltam. A blokkok közti átjáró azt is jelentette, hogy nagy ablakok helyett legfeljebb focilabdányi lyukak voltak vágva a vasbeton tartófalba, így ablakot sosem törtünk. Kisebb ablaknyílásokba a labda néha beszorult, a nagyobbakon át bement, és olyankor leverte a fürdőszobátükör elől a fogkefét és a borotválkozó-pamacsot. Megfizetendő kárral nem keresték a szüleimet, csak a szomszédok rikácsoltak, amikor a bombáink csendóra közben is megdöngették a falakat. Voltak akkoriban azok az elnyúlhatatlan, félig gumi-, félig műanyag labdák, hogy nagyon csíptek, ha megrúgtak vele. Később jöttek a varrott műbőr-külső-lufibelső lasztiok – ezek becsületeset durranni sem tudtak, amikor busz alá gurultak.

A centrála oldalára is volt kapu festve, bár az kisebb népszerűségnek örvendett az épületet szegélyező betonpadka miatt, amin kellemetlenül tudott felpattanni egy-egy laposan, spiccből megeresztett bomba. Aztán ahogy szaporodtak a garázsok, az a félpálya végleg bezárult.

A garázsok miatt nemcsak a csúszda, hanem a porolóvas is költözött. Míg el nem vitte valaki, a centrála és egy garázs között állapodott meg. Volt idő, amikor egy oldalkocsis Mobrát láncoltak hozzá, de ez már a vége felé volt. Maga a poroló kézre állóan vastag vízvezetékéből, jóféle ötvözetből lehetett, részben hegesztve, részben könyökökkel összecsavazva. Valamikor kisporoló is kapcsolódott hozzá, mielőtt elvitték, azon másztunk a magasabbik vasra. A rudak fényesek voltak, körben nem nőtt fű, és a szél piroskék szőnyegszőszöket birizgált a porban.

Verseny volt. Ki tud úgy himbálózni a poroló nagyvasán, hogy minél többször, minél magasabbra lendüljön? Ki tud úgy, és ki annyira nyúlánk, hogy a lábujjhegyével megpöccintse a garázs fedeléből kinyúló horganyzott lemezt? És ki tud annyira nekirugaszkodni, hogy épségben körbeforduljon. Az egyik gyerek derékkal huppant a földre, vérzett. Nem tudtuk, hogy van gerinc, ami eltörhet. Sírt, valahogy hazavánszorgott. Sötétedett. Ekkor maradtam egyedül a legügyesebb lánnyal, akit sem azelőtt, sem azóta nem láttam a környéken. A lány önként fedte fel ügyessége titkát. Hogy mindig egy kavicsot tart a tenyerében. Kályhán égette vagy égették meg a bal kezét, nagyon, amitől a bőr úgy feszült a tenyerén, mintha vastag szőrű ecsettel kenték volna oda. És volt a bőrében, a húzában egy mélyedés a hegben, amibe bele tudott dugni egy kavicsot. Így ni, kivette a kézmeleg kavicsot, kisujját beledugta a tenyerébe, mutatta a heg mélységét, már nem fáj, és aztán visszatette bele a kavicsot.

ROMLÁS

Girhes kutya tűnik fel a város határában álló utolsó lámpa fénykörében. Odacaplát a kilométerkőhöz, szagolgaftja, aztán körbenéz, figyelik-e. Hegyezi a fülét, nincs forgalom, izleli az éjszakát, csillannak csorba fogai.

Az árok mentén jön befelé a városba, kerítések tövében, fák árnyékában, bokrok alatt. Megáll egy kukánál, körbejárja, hozzádörgöli a fejét. Ágaskodik, bordái kiállnak, hátsó lábai rogyadoznak. A szemébe dugja a fejét, kotor, magasan jár a hold. Valami papírt

kirángat, zajt csap, megmozdulnak a házórzők. Ehetetlen, lassan tovább caplat.

Parkoló autók között oldaloz, orrát nekinyomja egy-egy keréknek. Macska van egy kémény mellett, szemeznek. Aztán a girhes kutya nem méltatja többre. Ki van kaparva az egyik kapu alatt a föld. Szétnéz, majd lekushad és beszuszakolja magát. Kísvártatva öblös ugatás rázza meg az udvart, zendülnek a szomszédos kutyaólak, és zendül az egész utca, és a girhes kutya meg sem áll a négysávos kereszteződésig.

A buszmegállóban egyedül a mozgó reklám zajong, és bűg mögötte a neon. A jelzőlámpák sárgán villognak, és magasan jár a hold. A girhes kutya az óváros felé tart. Évszázados épületek magasodnak köré, kockaköveken imbolyog a közvilágítás, vakolat mállik. Homályos vízű tócsában ismer magára a girhes kutya. Leszegi a fejét, forog a szeme, remegnek mellső lábai. Lefetyel, kortyol, iszik. Megrázza magát, mintha fürdött volna. Borzong.

Hajnalt harangoz a templom, mire a girhes kutya kiér a főtérré. Szája tátva, jár a horpasza, úgy bámulja a tér sarkából a város közepét. Orrlyukai tágulnak, valamit érez. Karmai cincognak a kövezeten, egy öreg fa tövébe vezet a szag. Körbejárja, nekinyomja az orrát, megint, aztán emeli a lábát, tántorodik. Vár, jár a horpasza. Megint emeli a lábát, és lehugyozza a fát. Szimatolja a csurgást, hátat fordít neki, és jelképesen kapar egy keveset. A tér közepe felé indul.

Mielőtt az első emberfia az utcára lépne, a város közepén, a főtéren, messze mindentől, a girhes kutya felfordul.

Kategória: vers, próza

Denumire autor: Várad Nagy Pál

Látó Szépirodalmi Folyóirat